

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

VIDES AIZSARDZĪBAS UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJAS
ANALĪZES KOPSAVILKUMS
PAR EIROPAS SAVIENĪBAS FONDU IEGULDĪJUMU HORIZONTĀLĀ PRINCIPA
“ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA” IEVIEŠANĀ
2014.-2020. GADA PLĀNOŠANAS PERIODĀ
par pārskata periodu no 01.01.2014.-30.12.2016.

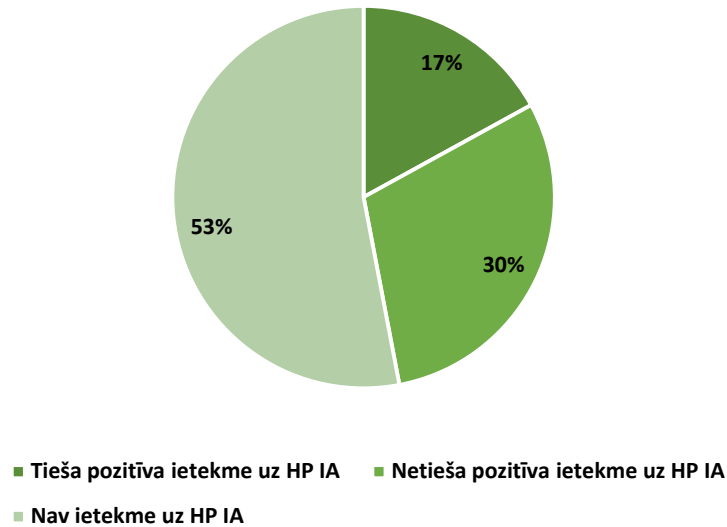
1. Informācija par Eiropas Savienības fondu ieguldījumu atbilstību horizontālajam principam “Ilgtspējīga attīstība”

Horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” (turpmāk – HP IA) HP IA uzraudzībai izstrādāti “Pamatprincipi Partnerības līguma rīcības programmu pasākumu ietekmes horizontālo principu „Ilgtspējīga attīstība” noteikšanai un uzraudzībai”¹. HP IA īstenošana paredzēta:

- veicot tiešus ieguldījumus vides aizsardzībā, t.sk. vides *acquis* ieviešanai;
- integrējot vides aizsardzības jautājumus normatīvajā regulējumā par pasākumu īstenošanu (Ministru kabineta noteikumi) – nosacījumos atbalsta saņemšanai, atbalstāmajās darbībās, tostarp darbībās vides kvalitātes saglabāšanai un negatīvās ietekmes uz vidi un klimata pārmaiņām samazināšanai, kā arī attiecināmajās izmaksās;
- iekļaujot HP IA kritērijus projektu iesniegumu atlases kritēriju kopās, ko apstiprina atbilstošo programmu Uzraudzības komitejas.

Lai nodrošinātu HP IA ievērošanu, īstenojot darbības programmu “Izaugsme un nodarbinātība” (turpmāk – DP), paredzēts realizēt gan specifiskos atbalsta mērķus (turpmāk – SAM) ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, gan SAM ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, kad viena SAM ietvaros var tik īstenoti projekti, kuriem kopumā ir tieša pozitīva ietekme uz HP IA, projekti, kuriem atsevišķas darbības ir ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, un projekti, kuriem ir netieša pozitīva ietekme uz HP IA. DP ietvaros ~17% SAM/pasākumiem ir identificēta tieša pozitīva ietekme uz HP IA, ~30% - netieša pozitīva ietekme, bet ~53% SAM/pasākumu nav ietekmes uz HP IA (*1. attēls*). Finansiālā izteiksmē 27% no kopējā struktūrfondu un Kohēzijas fonda pieejamā finansējuma tiek novirzīts SAM ar tiešu pozitīvu ietekmi, 43% – SAM ar netiešu pozitīvu ietekmi un 30% SAM, kuriem nav ietekmes uz HP IA.

¹ http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/kohez/2014_2020/?doc=18633

1. attēls. Specifisko atbalsta mērķu ietekme uz horizontālo principu “Ilgtspējīga attīstība”

HP IA īstenošanas uzraudzībai DP ietvaros izstrādāta “Metodika 2014.–2020. gada Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda ieviešanā iesaistītajiem horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanas uzraudzībai”² (turpmāk – metodika HP IA īstenošanas uzraudzībai), kur atbildīgās iestādes iegūst skaidrojumu par HP IA integrēšanu politikas plānošanas dokumentos un normatīvajos aktos par SAM īstenošanu, kā arī par HP IA kritēriju iekļaušanu projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās un piemērojamiem HP IA rādītājiem. Metodikā sniegti HP IA kritēriju piemēri, īpašu uzmanību pievēršot gadījumiem, kad par HP IA kritēriju izvēlas zaļā publiskā iepirkuma (turpmāk – ZPI) piemērošanu, kā arī definēti kritēriji labās prakses piemēru identificēšanai SAM līmenī.

Atkarībā no SAM ietekmes uz HP IA un projektu iesniegumu atlasē veida projektu iesniegumu atlasē kritēriju kopās tiek iekļauti gan specifiski atbilstības, gan kvalitātes HP IA kritēriji:

- specifisku atbilstības kritēriju piemēro projektiem:
 - ✓ SAM/pasākumos ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA gan ierobežotā projektu iesniegumu atlasē (turpmāk – IPIA), gan atklātā projektu iesniegumu atlasē (turpmāk – APIA). Šajos gadījumos kritērijā tiek noteikts, ka projektam jāatbilst konkrētam vides politikas plānošanas dokumentam, vai arī, ka projektā pamatots, ka tiks sasniegti konkrēti HP IA mērķi, piemēram, samazinātas siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisijas;
 - ✓ SAM/pasākumiem ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA specifiskais atbilstības kritērijs IPIA tiek noteikts, lai mazinātu atbalstāmās nozares negatīvo ietekmi uz vidi, piemēram, “Projektā ir plānots īstenot slodzes uz vidi mazinošus pasākumus”;
- kvalitātes kritēriju piemēro projektiem:
 - ✓ SAM/pasākumos ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA gan APIA, gan IPIA:
 - izslēdzošu kvalitātes kritēriju piemēro, lai noteiktu obligāti sasniedzamo kvalitātes sliekšni, piemēram, kritērijā “Projektā tiks veikta jauna atkritumu dalītās savākšanas

² http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/kohez/2014_2020/?doc=18633

punkta ierīkošana” jāiegūst vismaz viens punkts, t.i., obligāti jānodrošina papīra un kartona, plastmasas, stikla un metāla atkritumu dalīta savākšana,

- kvalitātes kritēriju ar papildu punktiem piemēro, lai veicinātu HP IA ne tikai tajās jomās, kas atbilst SAM/pasākuma mērķim, piemēram, “Projekta ietvaros tiks nodrošinātas zaļās darba vietas”,
- kvalitātes kritēriju ar papildu punktiem punktu skalā piemēro, lai atbalstītu projektu ar lielāku pozitīvu ietekmi uz HP IA, piemēram, “Sākotnējais primārās enerģijas patēriņš apkurei pirms projekta īstenošanas (no 110 līdz 200 kilovatstundām uz kvadrātmetru gadā);
- ✓ SAM/pasākumos ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA:
 - IPIA piemēro izslēdzošu kvalitātes kritēriju, kad tiek noteikts obligāti sasniedzamais kvalitātes sliekšnis, piemēram, “Projekts nodrošinās ielidojošo reisu ar kursu RWY18 gaisa kuģu dzinēju radīto vidējo CO₂ emisiju apjoma samazinājumu par 5-9,9%”,
 - APIA piemēro kvalitātes kritēriju ar papildu punktiem, piemēram, “Projektā plānots īstenot darbības gaisa piesārņojuma samazināšanai”.

Atsevišķi jāpiemin projektu iesniegumu HP IA kvalitātes vērtēšanas kritērijs par ZPI piemērošanu, ko atbildīgās iestādes iekļāvušas projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās neatkarīgi no SAM/pasākumu ietekmes uz HP IA. Ir identificēti trīs veidu HP IA kvalitātes kritēriji, atsaucoties uz ZPI piemērošanu:

- ✓ izslēdzošs ZPI kritērijs (SAM/pasākums ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, ja nav piemērots cits HP IA kvalitātes kritērijs vai specifiskais atbilstības kritērijs),
- ✓ ZPI kritērijs ar papildu punktiem (neatkarīgi no SAM ietekmes uz HP IA un projektu iesniegumu atlasē veida),
- ✓ ZPI kritērijs ar papildu punktiem punktu skalā (APIA).

Vienā projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopā vienlaikus tiek iekļauti gan HP IA specifiskie atbilstības kritēriji, gan dažāda veida HP IA kvalitātes kritēriji, kas SAM/pasākumiem ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA ir arī SAM/pasākumu specifiskie projektu iesniegumu atbilstības un kvalitātes vērtēšanas kritēriji. Kopumā 17% no apstiprinātajiem SAM/pasākumu projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem kritēriju kopās iekļauts specifisks HP IA atbilstības kritērijs, 28% – iekļauts kvalitātes kritērijs, neieskaitot kritēriju par ZPI piemērošanu (gan kvalitātes kritērijs ar papildu punktiem ~10% gadījumu, gan izslēdzošs kvalitātes kritērijs ~17% gadījumu), 56% – iekļauts kritērijs par ZPI piemērošanu, bet 30% no apstiprinātajiem SAM/pasākumu projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem kritēriju kopās nav iekļauts neviens no HP IA kritērijiem. Pozitīvi vērtējams, ka 27% no apstiprinātajiem SAM/pasākumu, kuriem nav ietekmes uz HP IA, projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem kritēriju kopās iekļauti HP IA kritēriji.

Analizējot kritēriju kopās HP IA projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju iekļaušanu SAM/pasākumiem ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, secināts, ka, piemērojot IPIA, HP IA kritēriju piemērošana pēc būtības ir formāla, jo atbalstāmie projekti ir jau noteikti iepriekšējā atlasē (priekšatlase), un, ja šajā atlasē nav vērtēta projekta ietekme uz vidi, tad projektu iesniegumu vērtēšana, paredzot HP IA kvalitātes kritēriju ar papildu punktiem, negarantē šī HP IA ievērošanu. IPIA gadījumā SAM/pasākumiem ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA nodrošina tikai specifiska atbilstības HP IA kritērija vai HP IA kvalitātes kritērija, kam noteikts minimāli sasniedzamais punktu skaits, piemērošana. Atlasot projektus priekšatlase, lai veicinātu HP IA ievērošanu, ierosinām atbildīgajām iestādēm priekšatlases kritērijos iekļaut arī vides aizsardzības jautājumus. Savukārt Centrālajai finanšu un līgumu aģentūrai (turpmāk – CFLA) ierosinām

vadlīnijās projekta iesnieguma veidlapas aizpildīšanai neuzsvērt, ka nav obligāta prasība HP IA kritērijos iegūt papildu punktus, piemēram, sniedzot skaidrojumu par ZPI, bet, organizējot seminārus potenciālajiem projektu iesniedzējiem, norādīt, ka HP IA ir integrējams visos DP pasākumos, tā veicinot izpratni par vides aizsardzības lomu ES fondu projektos³.

Saskaņā ar SAM/pasākumu projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem normatīvajā regulējumā par SAM/pasākumu īstenošanu ir iekļautas normas HP IA nodrošināšanai. Pasākumiem ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA atbilstoši SAM/pasākumu specifikai iekļautas atbalstāmās darbības pielāgošanās klimata pārmaiņām un klimata pārmaiņu mazināšanai; resursu, t.sk. energoresursu izmantošanas efektivitātes uzlabošanai; bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai; vides aizsardzībai, t.sk. atkritumu mazināšanai. Ja SAM/pasākumam projekta iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopā integrēts HP IA kvalitātes kritērijs par ZPI, tad normatīvajā regulējumā iekļauta norma par atbalstu vides prasību iekļaušanai preču, pakalpojumu un būvdarbu iepirkumos. SAM/pasākuma, kuru ietvaros īstenojamiem projektiem nepieciešams veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, normatīvais regulējums paredz kā attiecināmās izmaksas arī izmaksas vides aizsardzības obligāto prasību nodrošināšanai, tostarp ietekmes uz vidi novērtējuma izmaksas, ciktāl to paredz normatīvo aktu prasības. Savukārt, ja SAM/pasākumam paredzēti HP IA rādītāji un projekts vērtēšanā saņēmis punktus par HP IA kritēriju, tad finansējuma saņēmējam vai atbildīgajai iestādei ir jāuzkrāj šie HP IA rādītāji, nodrošinot to ievadi Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmā (turpmāk – KPF VIS). Atsevišķiem finansējuma saņēmējiem, ja šī informācija ir attiecināma uz viņiem un nav piemērojami konkrēti HP IA rādītāji, ir arī pienākums:

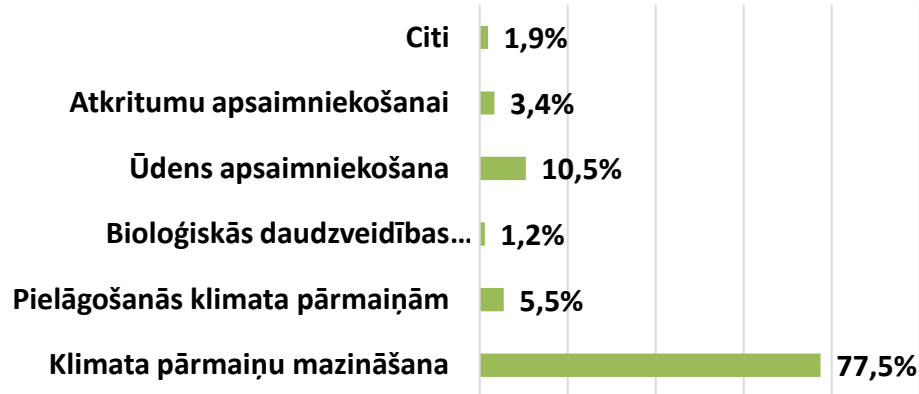
- uzkrāt informāciju par jaunradītajiem produktiem un tehnoloģijām atbalstītajos komersantos;
- iesniegt sadarbības iestādē informāciju, kādas darbības īstēnotas, lai veicinātu vides piesārņojuma mazināšanos, un kādi rādītāji ir sasniegti;
- uzkrāt informāciju par dabas resursu efektīvu un lietderīgu izmantošanu tīrāka ražošanas procesa ieviešanā, samazinot izejvielu un enerģijas patēriņu, emisiju un atkritumu apjomu.

Specifiski transporta infrastruktūras attīstības SAM/pasākumu īstenošanas noteikumos papildu SAM/pasākumu tiešo mērķu sasniegšanai attiecināmajās izmaksās iekļautas ar velosipēdistu ceļu izbūvi saistītās izmaksas, kas sekmē videi draudzīga transporta attīstību, t.i., vides piesārņojuma mazināšanos. Savukārt ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstības jomā gan normatīvajā regulējumā, gan projektu iesniegumu vērtēšanā, paredz izvērtēt izdevumu–ienākumu analīzi, kur tarifus fiksē atbilstoši principam “Piesārņotājs maksā”, ņemot vērā pieejamību cenas ziņā (ūdenssaimniecības nozarē tarifs nepārsniedz 4% no mājsaimniecības ikmēneša kopējiem ienākumiem, atkritumu nozarē – tarifs tiek noteikts katrā pašvaldībā iepirkuma procedūras rezultātā).

Kopumā HP IA ievērošanai paredzētas investīcijas pielāgošanās klimata pārmaiņām un klimata pārmaiņu mazināšanai, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, ūdens apsaimniekošanai, atkritumu apsaimniekošanai u.c. DP ietvaros klimata pārmaiņu mazināšanai paredzēts novirzīt

³ Saskaņā ar “Eiropas Parlamenta un padomes regulas (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006” 8. pantu “ESI fondu mērķus tiecas sasniegt, ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības principu un Savienībā sekmējot mērķi saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti..”.

~77,5% no SAM/pasākumu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA plānotā ES fondu finansējuma, ūdens apsaimniekošanai – ~10,5%, pielāgošanās klimata pārmaiņām – ~5,5%, atkritumu apsaimniekošanai – ~3,4%, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai – ~1,2% no SAM/pasākumu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA plānotā ES fondu finansējuma (2. attēls).

2. attēls. Specifisko atbalsta mērķu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA investīciju sadalījums atbilstoši horizontālā principa “Ilgspējīga attīstība” mērķiem

Par labo praksi HP IA kontekstā saprot, kad:

- papildu SAM sasniegtajiem vides kvalitātes un resursu ekonomijas rādītājiem īstenotajos projektos piemērots ZPI;
- papildu SAM sasniegtajiem mērķiem ir radītas papildu zaļās darba vietas;
- papildu SAM sasniegtajiem mērķiem projektos īstenoti pasākumi vides piesārņojuma mazināšanai vai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai;
- SAM ietvaros īstenoti kompleksi projekti, kas pozitīvi ietekmē vairākas vides aizsardzības jomas, vai arī sasniegti augstāki uzraudzības rādītāji, nekā plānots esošā finansējuma ietvaros.

Labā prakse šajā DP īstenošanas periodā identificēta gan SAM/pasākumu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, gan arī SAM/pasākumiem, kur nav ietekmes uz HP IA. Aptuveni 24% no SAM/pasākumiem, kur nav ietekmes uz HP IA, projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās un normatīvajā regulējumā par SAM/pasākumu īstenošanu iekļauts atbalsts ZPI piemērošanai, paredzot projektu vērtēšanā papildu punktus, ja projekta pieteicējs/finansējuma saņēmējs plāno integrēt vides prasības preču, pakalpojumu vai būvdarbu iepirkumos. Atbalsts ZPI piemērošanai papildus iekļauts arī visu SAM/pasākumu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA īstenošanas noteikumos un projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās.

2. Informācija par horizontālā principa “Ilgspējīga attīstība” rādītāju sasniegto vērtību

2.1. HP IA rādītāju analīze

HP IA rādītāju vērtības konkrētiem SAM/pasākumiem iegūst no KPF VIS, finansējuma saņēmējam ievadot sasniegto faktisko vērtību, pabeidzot projektu. HP IA rādītāju plānotās vērtības finansējuma saņēmējs ievada KPF VIS, kad ir piemērots atbilstošs HP IA projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijs, t.i., ja projekta pieteicējs paredzējis īstenot konkrētas darbības HP IA ieviešanai. Izmantojot noteiktu metodoloģiju, HP IA rādītājus iespējams pārrēķināt no

SAM/pasākumu iznākumu rādītājiem, piemēram, SEG emisijas no enerģijas patēriņa⁴, kā arī noteikt, veicot izvērtējumus par SAM/pasākumu īstenošanas progresu un sasniegtajiem mērķiem. Saskaņā ar metodiku HP IA īstenošanas uzraudzībai DP ietvaros SAM līmenī izvēlēti šādi HP IA rādītāji:

- zaļais publiskais iepirkums (zaļais iepirkums) – iepirkumu skaits un apjoms;
- zaļās darba vietas;
- ekoinovāciju izstrādē/ieviešanā ieguldītais finansējums;
- atbalstītie komersanti ekoinovāciju jomā;
- apmācīto skaits vides un klimata pārmaiņu jomā;
- primārās enerģijas gala patēriņš gadā;
- no atjaunojamiem energoresursiem saražotais enerģijas apjoms;
- uzstādītā jauda no atjaunojamiem energoresursiem;
- siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisiju samazinājums;
- pārstrādāto atkritumu apjoms;
- dalīti savākto atkritumu apjoms;
- uzlabotās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas apkalpoto iedzīvotāju skaits.

Par HP IA īstenošanas progresu liecina arī SAM ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA iznākuma un rezultātu rādītāji, kas tiek uzrāti KPF VIS.

Atskaites periodā apstiprināti (statuss – līgums) pieci projekti SAM/pasākuma ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA ietvaros, no kuriem viens projekts ir pabeigts. Prognozējams, ka DP plānotie mērķi tiks sasniegti, jo ~68% no apstiprinātajiem **SAM/pasākumiem ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA** paredzēts ieviest piemērojot IPIA, t.i., veikta projektu iepriekšēja atlase, kur atbildīgās iestādes izvēlējušās projektus, kuru īstenošana nodrošina SAM/pasākumu mērķu sasniegšanu un tātad arī HP IA rādītāju, tostarp SEG emisiju samazināšanas sasniegšanu. Problemātiska nevarētu būt arī SEG emisiju samazināšanas izpilde to SAM/pasākumu ietvaros, kur tiek piemērota APIA, piemēram, 4.1.1. SAM “Veicināt efektīvu energoresursu izmantošanu, enerģijas patēriņa samazināšanu un pāreju uz AER apstrādes rūpniecības nozarē” un 4.3.1. SAM “Veicināt energoefektivitāti un vietējo AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē”, jo arī šo SAM/pasākumu projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās paredzēti projektu iesniegumu vērtēšanas kvalitātes kritēriji, kur lielāku punktu skaitu iegūst projekti ar pozitīvāku ietekmi uz SEG emisiju samazināšanu, kā arī noteikts obligāti sasniedzamais punktu skaits konkrētiem kritērijiem, lai projekta iesniegums tiktu atbalstīts finansējuma piešķiršanai.

Papildu ieguldījumu SEG emisiju samazināšanā dos transporta infrastruktūras attīstības projekti, kur ietekme uz HP IA tiks noteikta SAM/pasākumu izvērtējumos. Turklāt vairākos SAM/pasākumos ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA tiek atbalstītas darbības energoefektivitātes paaugstināšanai, kā arī ēku siltumnoturības uzlabošanai, kur noteiktos apstākļos, t.i., ja kā energoresurss tiek izmantoti fosilie energoresursi, vai notiek pāreja uz atjaunojamiem energoresursiem, paredzama SEG emisiju samazināšanās. Kopumā, īstenojot projektus, SAM/pasākumu ietvaros tiks sasniegts DP noteiktais mērķis SEG emisiju samazināšanās jomā.

⁴ Metodoloģija horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanas uzraudzības rādītāja – siltumnīcefekta gāzu emisijas – aprēķinam, http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/kohez/2014_2020/?doc=18633

SAM/pasākumus atkritumu pārstrādes veicināšanas jomā plānots piemērot APIA. Šajā gadījumā noteikti konkrēti sasniedzamie rādītāji, t.i., sasniedzamais šķiroto atkritumu daudzums un atkritumu pārstrādes jaudu pieaugums. Kaut nav zināmi potenciālie projekti šo pasākumu īstenošanai, ir noteikti tādi projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji, kas garantē uzraudzības rādītāju sasniegšanu, piemēram, lai projekta iesniegums tiktu atbalstīts Kohēzijas fonda finansējuma saņemšanai, projektu iesniegumu vērtēšanā rādītājam “Investīciju ieguldījumu efektivitāte iznākuma rādītāja sasniegšanai atkritumu dalītas savākšanas sistēmas attīstībā” noteikts minimāli sasniedzamais punktu skaits, t.i., pieejamā finansējuma robežās tiks sasniegti plānotie uzraudzības rādītāji un tātad arī HP IA rādītāji, pie nosacījuma, ka būs atbilstoša interese īstenot projektus, piesaistot ES fondu finansējumu.

Ja SAM/pasākumiem ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA projektu iesniegumu atlases veids neietekmē HP IA ievērošanu, tad **SAM/pasākumos ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA**, šī horizontālā principa ievērošana ir atkarīga gan no piemērotā projektu iesniegumu atlases veida, gan projekta iesniedzēja/finansējuma saņēmēja attieksmes un sapratnes par vides aizsardzību. Lai gan visu SAM/pasākumu ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās iekļauti kritēriji par HP IA ievērošanu, IPIA gadījumā, kad ir jau atlasīti projekti un noteikts finansējums šo projektu īstenošanai, tikai specifiska atbilstības kritērija iekļaušana projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās garantē HP IA ievērošanu, savukārt kvalitātes kritērija ar iespēju iegūt papildu punktus iekļaušana projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās liecina tikai par atbildīgās iestādes labo gribu, piemēram, veicināt ZPI ieviešanu un dod iespēju projekta iesniedzējam/finansējuma saņēmējam atbalstīt vides aizsardzības mērķus. Savukārt APIA gadījumā projekta iesniedzējs/finansējuma saņēmējs ir ieinteresēts projektu iesniegumu vērtēšanas laikā iegūt pēc iespējas lielāku punktu skaitu un tātad arī īstenot darbības, lai veicinātu dabas resursu efektīvu un lietderīgu izmantošanu.

2.2. Informācija par problēmām un riskiem Eiropas Savienības fondu ieviešanā un ierosinājumi nepieciešamajai rīcībai nākamajā pārskata periodā.

Tā kā līdz 2016. gada beigām pabeigts tikai viens projekts SAM ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, kā arī projektu iesniegumu atlases ietvaros ir apstiprināti tikai pieci projekti, kuriem parakstīti vienošanās/līgumi par īstenošanu, tad, gatavojot šo pārskatu, nav iespējams analizēt ne HP IA rādītāju progresu, ne SAM/pasākumu plānotos un sasniegtos iznākuma un rezultāta rādītājus un identificēt problēmas un riskus SAM/pasākumu ieviešanā. Tikai 5.1.1. SAM “Novērst plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu pilsētu teritorijās” ietvaros ir pabeigts projekts un SAM iznākuma rādītājs, t.i., HP IA rādītājs – iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no pretplūdu pasākumiem – izpildīts par 3%, attiecīgi pirmās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros SAM un tātad HP IA rādītāja izpilde ir 100% – pirmās projektu iesniegumu atlases kārtas mērķis ir sasniegts. Ņemot vērā minēto, plašāku informāciju un analīzi par sasniegto progresu un konstatētajām problēmām, riskiem būs iespējams sniegt nākamajā pārskatā, kas tiks sagatavots 2019. gadā.

Vienlaikus riski identificēti attiecībā uz HP IA rādītāju pieejamību KPF VIS, lai nodrošinātu HP IA uzraudzību. Normatīvais regulējums (Vadošās iestādes 2016. gada 8. aprīļa “Vadlīniju Ministru kabineta noteikumu par specifiskā atbalsta mērķa īstenošanu izstrādei” 6.4. apakšpunkts⁵, 2015. gada 10. februāra Ministru kabineta noteikumu Nr.77 “Eiropas Savienības

⁵ Ja SAM ir netieša pozitīva ietekme uz horizontālo principu (turpmāk – HP), HP rādītājus Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumos iekļauj tikai tad, ja tas ir ietverts projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijos, savukārt informāciju par HP plānoto uzraudzību iekļauj MK noteikumu anotācijā.

struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu pārbaužu veikšanas kārtība 2014.–2020. gada plānošanas periodā” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 77) 2. pielikums⁶) nepieļauj, ka projekta iesniedzējam/finansējuma saņēmējam ir iespējams KPF VIS informēt par papildu sasniegtajiem HP IA rādītājiem (labā prakse) projekta īstenošanas laikā, par sasniegtajiem HP IA rādītājiem SAM, kuriem nav ietekmes uz HP IA, kā arī, ja MK noteikumos par SAM īstenošanu un projekta iesniegumā nav noteikta horizontālo principu rādītāju sasniegšana.

Nemot vērā to, ka HP IA ir horizontāls princips, kas noteikts DP izstrādes sākumā, korektai HP IA īstenošanas uzraudzībai ir nepieciešams uzkrāt datus visas DP ietvaros arī tad, ja, gatavojot projekta iesniegumu, projekta iesniedzējs nevar norādīt konkrētus sasniedzamos HP IA rādītājus, bet pēc projekta pabeigšanas ir sasniegts noteikts rādītājs, t.i., finansējuma saņēmējs var neplānot HP IA rādītājus, bet ir jādod iespēja finansējuma saņēmējam norādīt sasniegtās rādītāja vērtības pēc projekta pabeigšanas vai tā īstenošanas vai pēcuzraudzības laikā.

Lai neradītu papildu administratīvo slogu atbildīgajām iestādēm, kas nav līguma/vienošanas par projektu īstenošanu viena no pusēm, un finansējuma saņēmējiem, uzliekot par pienākumu projekta līmenī komunicēt ne tikai ar sadarbības iestādi, bet arī ar atbildīgajām iestādēm, kā arī, lai nodrošinātu centralizētu HP IA rādītāju uzskaiti KPF VIS ietvaros, ierosinām (VARAM 2017. gada 21. februāra vēstule Nr. 4.1.-5/ 1517 Finanšu ministrijai un CFLA):

1) nodrošināt, ka KPF VIS visiem finansējuma saņēmējiem ziņošanai neatkarīgi no projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem, MK noteikumu par SAM īstenošanu un projekta iesnieguma nosacījumiem ir pieejami šādi DP kopējie HP IA rādītāju (HP IA rādītāji, kas attiecināmi uz vairākiem SAM), bloki:

- zaļais publiskais iepirkums, EUR;
- zaļās darbavietas, skaits;
- ieguldītais finansējums ekoinvācijās, EUR;
- atbalstu saņēmušie komersanti ekoinvāciju jomā, skaits;
- apmācīto/informēto skaits vides un klimata pārmaiņu jomās, skaits;
- SEG emisijas, CO₂ ekvivalenta tonnas;

2) izvērtēt iespēju HP IA rādītāju sasniegtās vērtības norādīt KPF VIS ne tikai kopā ar pēdējo maksājuma pieprasījumu, bet arī projekta īstenošanas laikā vienlaikus ar ziņošanu par iznākuma rādītāju sasniegšanu, kā arī projekta pēcieviešanas uzraudzības laikā;

3) izvērtēt un nepieciešamības gadījumā veikt grozījumus 2015. gada 10. februāra Ministru kabineta noteikumos Nr.77 “Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu pārbaužu veikšanas kārtība 2014.–2020. gada plānošanas periodā”, vai arī paredzēt pienākumu uzkrāt HP IA rādītājus tikai līguma/vienošanās par projekta īstenošanu ietvaros, tai skaitā veicot atbilstošus grozījumus jau noslēgtajos līgumos/vienošanās par projekta īstenošanu. Uzdodot par pienākumu uzkrāt šādus rādītājus atbildīgajai iestādei (nav līgumslēdzēja puse), tiks palielināts administratīvais slogs gan atbildīgajai iestādei (būs jāveido alternatīva sistēma datu uzkrāšanai), gan finansējuma saņēmējam. Turklāt šādā gadījumā KPF VIS nenodrošinās nepieciešamās HP IA īstenošanas uzraudzības funkcijas no projekta līmeņa HP IA rādītājiem (labās prakses noteikšana), un KPF VIS pieejamā informācija par HP IA nebūs pilnīga.

Risku HP IA ievērošanai var radīt finanšu korekcijas piemērošana, t.i., projekta iesniedzējs, lai izvairītos no finanšu korekcijas riska, neuzrāda HP IA veicinošas darbības un rādītājus, ja tas neietekmē ES fondu finansējuma piešķiršanu projekta īstenošanai, piemēram, IPIA gadījumā. Lai veicinātu projektu iesniedzēju/finansējuma saņēmēju ieinteresētību HP IA, tostarp ZPI

⁶ “D sadaļa” nav iesniedzama, ja MK noteikumos par SAM īstenošanu un projekta iesniegumā nav noteikta horizontālo principu rādītāju sasniegšana.

piemērošanai, īstenojot ES fondu līdzfinansētos projektus, CFLA ieteicams izvērtēt finanšu korekcijas piemērošanu attiecībā uz HP IA rādītāju sasniegšanu, izstrādājot projektu iesniegumu atlases nolikumu, ja HP IA kritērijs nav izslēdzošs vai nav noteikts minimāli sasniedzamais punktu skaits par HP IA kritēriju (2016. gada 26. septembra VARAM vēstule Nr.18-1e/7128).

Iekļauto problēmu un priekšlikumu apkopojums

Nr. p.k.	SAM (nosaukums, numurs), projekts vai horizontāla problēma, ja nepieciešams	Konstatētā problēma	Par horizontālo principu koordināciju atbildīgās institūcijas rīcība, ierosinātā rīcība vai vēlamais rezultāts, ja ieteikums attiecas uz kādu citu iestādi	Atbildīgais	Termiņš/ starptermiņš	Komentārs
1	2	3	4	5	6	7
1.	Horizontāla problēma	HP IA kvalitātes kritērijs ar papildu punktiem SAM/pasākumiem ar netiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, negarantē HP IA ievērošanu.	<i>Ierosinājums</i> Lai veicinātu HP IA ievērošanu, ierosinām atbildīgajām iestādēm priekšatlases kritērijos iekļaut arī vides aizsardzības jautājumus.	Atbildīgās iestādes		Ierosinājums VI un CFLA izvērtēšanai.
			<i>Ierosinājums</i> Organizējot seminārus potenciālajiem projektu iesniedzējiem, vērst uzmanību uz to, ka HP IA ir integrējams visos DP pasākumos, tā veicinot izpratni par vides aizsardzības lomu ES fondu projektos.	CFLA		Ierosinājums VI un CFLA izvērtēšanai.
2.	Horizontāla problēma	Finanšu korekcijas piemērošana par HP IA rādītāju nesasniegšanu neveicina HP IA ievērošanu.	<i>Ierosinājums</i> Ja HP IA kritērijs nav izslēdzošs vai nav noteikts minimāli sasniedzamais punktu skaits par HP IA kritēriju, nepiemērot finanšu korekciju par HP IA rādītāju nesasniegšanu.	CFLA		Ierosinājums VI un CFLA izvērtēšanai. Projektu iesniegumu atlases nolikumā, līguma/vienošanās par projekta īstenošanu nav iekļaujama norma par finanšu korekcijas piemērošanu attiecībā uz HP IA rādītājiem, ja šie rādītāji nav arī SAM/pasākuma uzraudzības rādītāji.
3.	Horizontāla problēma	KPF VIS nenodrošina centralizētu HP IA rādītāju uzskaiti.	<i>Ierosinājums</i> KP VIS pieejami DP kopējie HP IA rādītāji neatkarīgi no SAM/pasākuma ietekmes uz HP IA un projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem arī projekta īstenošanas laikā vienlaikus ar ziņošanu par iznākuma rādītāju sasniegšanu, kā arī projekta pēcieviešanas uzraudzības laikā.	CFLA		Ierosinājums VI un CFLA izvērtēšanai. Lai nepalielinātu administratīvo slogu atbildīgai iestādei (būs jāveido alternatīva sistēma datu uzkrāšanai) un finansējuma saņēmējam.